

## AHOLIGA VALYUTA XIZMATLARI KO'RSATISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH

**Nishonov Jafar Jasurovich**

**Elbek Bakhtiyorovich Kholmiraev**

Samarqand iqtisodiyot va servis institute

“Bank ishi” mutaxassisligi Magistrlari

**Niyozov Zukhur Davronovich,**

Ilmiy rahbar: Samarqand iqtisodiyot va servis institute

“Bank ishi” kafedrası dotcenti

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada O'zbekistonning valyuta siyosatining xususiyatlari, valyuta munosabatlari, valyuta kurslarini tartibga solish va valyuta munosabatlarini rivojlantirish muammolari o'rganilgan, hamda tegishli xulosa va tavsiyalar berilgan.*

***Kalit so'zlar:** pul-kredit siyosati, bank sektori, valyuta kursi, valyuta bozori, devalvatsiya, revalvatsiya, to'lov balansi, valyuta cheklovlari.*

**Dolzarbli.** Jahon iqtisodiyotining globallashuvi va O'zbekistonning xalqaro iqtisodiy makonga integratsiyalashuvi sharoitida xalqaro valyuta operatsiyalari tizimini takomillashtirish mamlakatimiz bank tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari aholiga turli bank xizmatlarini ko'rsatadi jumladan valyuta o'tkazmalari, valyuta depozitlari va kreditlari, chet el valyutasini sotib olish va sotish xizmatlari kabilar. Aholiga taklif etilayotgan bunday xizmatlar tijorat banklarining barcha filial va minibanklari tomonidan cheklanmagan miqdorda va sarsongarchiliksiz amalga oshiriladi. Biroq shunga qaramasdan bank tizimida isloh qilinishi kerak bo'lgan jihatlar va bartaraf e'tilishi lozim bo'lgan

mammolar yetarlicha. Zero, aholiga bank xizmatlarini yuqori darajada kursatish orqali pul-kredit munosabatlari yaxshilanadi va bu mamlakat iqtisodiyoti uchun juda muhim iqtisodiy o'sishga olib keladi.

**O'rganganlik darajasi.** Mavzu bo'yicha adabiyotlarni tahlil qilish. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, bank infratuzilmasining to'liq rivojlanishi milliy iqtisodiyotning o'sishiga hal qiluvchi turtki beradi. Bu haqida jahon iqtisodchi olimlari, Aganova A. N., va Vashekina I. V. Eng yirik investitsiya resurslari bank tizimlari orqali shakllanganligini va milliy davlatlar ularni milliy iqtisodiyot ehtiyojlariga yo'naltirishdan manfaatdor ekanligini ta'kidladilar.<sup>1</sup>

Bobokulov T. I., Abdullayeva Sh.Z., Vahobov A. V., Jumayev N. X., Tojiyev R. R., Rasulov K. S., va boshqalar kabi milliy iqtisodchilar tomonidan xalqaro valyuta munosabatlari bilan bog'liq bir qator tadqiqotlar o'tkazildi, unda valyuta operatsiyalarini amalga oshirish uchun istiqbolli shart-sharoitlar yaratilganligi bir necha bor qayd etildi. Xususan, Jumaev N. X. O'zining monografiyasida valyuta operatsiyalari va bank xizmatlarini takomillashtirish zarurligini ta'kidladi.<sup>2</sup>

**Metodologiya.** Tadqiqotning uslubiy asosi iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirishga yordam beradigan asosiy hodisalar va qonuniyatlarni tahlil qilishga dialektik yondashuv, shuningdek, respublikaning bank sektori rivojlanishining asosiy omillarini ochib berishga tizimli yondashuv edi. Shu bilan birga, statistik, qiyosiy, fundamental va funktsional tahlil usullari kabi ijtimoiy-iqtisodiy hodisalar va jarayonlarni ilmiy tahlil qilish usullari ishlatilgan.

**Asosiy qism.** Pul-kredit siyosati davlatning umumiy iqtisodiy siyosatining ajralmas qismi bo'lib, mamlakatning pul-kredit va moliyaviy holatini mustahkamlash, uning to'lov qobiliyati va kreditga layoqatliligini yuqori darajada ushlab turish, tashqi savdo orqali xorijdan valyuta oqimini ta'minlash, kapitalga qarshi kurashishga qaratilgan. chet elga parvoz qilish, chet el kapitalini jalb qilish va

---

<sup>1</sup> Аганов А. Н., Ващекина И. В. Оптимизация распределения кредитных продуктов коммерческих банков в сфере потребительского кредитования с учетом социально-экономических особенностей региона//Вопросы региональной экономики. 2013. №3. С. 3- 13.

<sup>2</sup> N. X. Jumayev «O'zbekistonda valyuta munosabatlarni tartibga solish metodologiyasini takkamlashtirish» -T.: «Fan va texnologiyalar» 2007. 232 b.

milliy valyuta kursini mustahkamlash va boshqalar. Valyutani tartibga solish va valyuta nazorati sanab o‘tilgan muammolarni hal qilishga yordam beradi va davlat faoliyatining eng muhim yo‘nalishlari hisoblanadi.

Tijorat banklari faoliyatini yaxshilash va ularning samaradorligini oshirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 2-sentabrdagi “Valyuta siyosatini liberallashtirish bo‘yicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF-5177-son Farmoniga asosan quyidagilar amalga oshirilmoqda:

Aholidan naqd chet el valyutasini sotib olish tijorat banklarining barcha filial va minibanklari tomonidan cheklanmagan miqdorda va sarsongarchiliksiz amalga oshiriladi.

Bundan tashqari, banklar tomonidan aholi bilan valyuta ayirboshlash operatsiyalarini sifatli amalga oshirilishini ta‘minlash maqsadida: jismoniy shaxslar tomonidan chet el valyutasini sotib olish va sotish tartibisoddalashtirilgan;

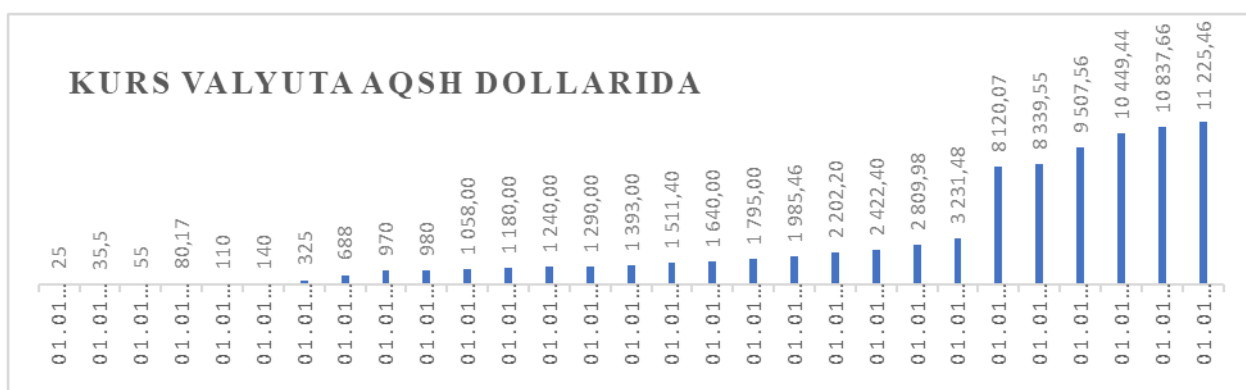
- bayram va dam olish kunlarida valyuta ayirboshlash shoxobchalarining uzaytirilgan ish tartibini joriy qilish;
- tijorat banklarining filiallari va minibanklarida, ayniqsa, yirik savdo markazlari va bozorlarda qo‘shimcha valyuta ayirboshlash shoxobchalarini ochish;
- konversion bo‘limlar orqali chet el valyutasini sotishda olinadigan vositachilik haqi miqdorini imkon darajasida pasaytirish choralarini ko‘rish;
- xalqaro to‘lov kartalaridan xorijda foydalanishda mavjud barcha cheklovlarni bekor qilish nazarda tutilgan.<sup>1</sup>

O‘zbekiston Respublikasida pul munosabatlarining rivojlanishini to‘rt davrga bo‘lish mumkin: birinchi davr milliy valyuta so‘m muomalaga kiritilgan 1994-1996 yillarni o‘z ichiga oladi va tadbirkorlar chet el valyutasida mablag‘ sotib olish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Ikkinchi davrda (1997-1999) joriy hisob-kitoblar balansi operatsiyalariga cheklovlarning joriy etilishi keyingi qadam edi. Keyin uchinchi davrda (2000-2003) milliy valyuta bozorini erkinlashtirish boshlandi. Ushbu davr

---

<sup>1</sup> O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 2-sentabrdagi “Valyuta siyosatini liberallashtirish bo‘yicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF-5177-son Farmoni

oxirida, 2003 yildan keyin, to'rtinchi davrda to'lov balansining joriy hisobvarag'idagi xorijiy valyutadagi summani erkin konvertatsiya qilish, shuningdek, birjadan tashqari xorijiy valyutani erkin konvertatsiya qilish amalga oshirildi. 2003-yil 15-oktabrdan boshlab O'zbekiston hukumati XVF bilan tuzilgan shartnomaning VIII moddasi bo'yicha majburiyatlarni o'z zimmasiga olganini, bu esa joriy operatsiyalar uchun xorijiy valyuta summalarini erkin ayirboshlashning joriy etilishiga olib kelganini alohida ta'kidlash lozim. (1-rasm)



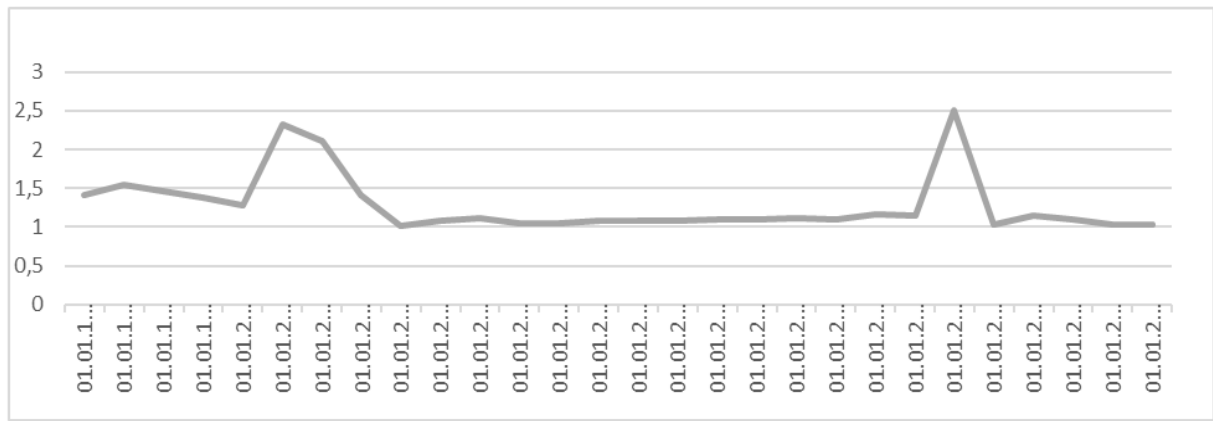
### 1-rasm. Valyuta kurslari o'sish dinamikasi

1995 yildan 2023 yilgacha bo'lgan davrda milliy valyutaning AQSh dollariga nisbatan kursida sezilarli o'zgarishlar yuz berdi.

Rasm manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, valyuta kursi yiliga 449 018 marta yoki o'rtacha 1287 martaga oshgan. Bu valyuta kursining yiliga 28,7 foizga oshishini bildiradi. 2001, 2002 va 2017 yillarda valyuta kursining bunday keskin o'zgarishiga mamlakat pul-kredit siyosatidagi inqilob sabab bo'ldi. Masalan, 2000-yil 4-aprelda AQSh dollarining rasmiy kursi 149,38 so'mdan 231,00 so'mga (o'sish 54,6%), 2001-yil 11-yanvarda 433,70 so'mdan 680,90 so'mga (o'sish 57,0%) o'zgardi. va 2017-yil 5-sentabr holatiga 3210,35 so'mdan 8100,00 so'mgacha (o'sish 92,4%).<sup>1</sup>

<sup>1</sup> <https://cbu.uz/uz/arkhiv-kursoy-valyut/reference>

Shunday qilib, 1995 yildan 2023 yilgacha bo‘lgan davrda milliy valyutaning AQSh dollariga nisbatan kursida sezilarli o‘zgarishlar yuz berdi, degan xulosaga kelish mumkin. (2-rasm)



**2-rasm. O‘tgan yilga nisbatan o‘shish dinamikasi (koeffitcientda)**

2-rasm tahlili shuni ko‘rsatadiki qariyb 30 yillik davrda valyuta kursidagi keskin uzgarish 2 marotaba sodir bulgan. Birinchi davr 2001-2003 yillar bulsa, ikkinchi keskin kutarilish 2017-yilda sodir bo‘lgan. Bunday keskin kutarilishga mamlakat iqtisodiyotida qilingan qarorlar sabab bo‘lgan. Masalan 2017-yilda xorijiy valyuta aylanmasini erkinlashuvi ya’ni shu yildan boshlab barcha o‘z valyutasidan ixtiyoriy tarzda foydalanishi mumkin bo‘lgan, qora bozor va bankdagi dollar kurslaridagi katta tafovut bekor qilinganligi sababli katta o‘shish sodir bo‘lganligini ko‘rishimiz mumkin. Inflyatsiya darajasini tartibga solish uchun valyuta munosabatlaridagi muhim masala valyuta kursining barqarorligi hisoblanadi. 2023-yil boshidan buyon milliy valyuta 8,25 foizga – 11 246 so‘mdan 12 174 so‘mgacha qadrsizlangan, xorijdan pul o‘tkazmalari va valyuta tushumlari kamaygan. O‘zbekistonning oltin-valyuta zaxiralari yil boshidan buyon 3 milliard dollarga kamaydi<sup>1</sup>.

Valyuta oldi-sotdi operatsiyalari jismoniy shaxslar va kompaniyalar tomonidan amalga oshiriladi. Va agar tashkilotlarga bu masalaga ta’sir qilish qiyin bo‘lsa, chunki ular valyuta qonunchiligi va xizmat ko‘rsatuvchi bank tomonidan cheklangan bo‘lsa, fuqarolar uchun buni qilish osonroq. Jismoniy shaxslar chet el valyutasini

<sup>1</sup> <https://7universum.com/ru/economy/archive/item/9143>

taklifi o'ziga ma'qul kelgan istalgan bankning istalgan onlayn-banki, kassasi yoki ayirboshlash shoxobchasidan sotib olishlari mumkin.

Valyuta sotib olish yoki sotishning eng keng tarqalgan usullaridan biri bankomatlar orqali amalga oshiriladi. Siz darhol eng yaqin ayirboshlash shoxobchasida operatsiyani amalga oshirmasligingiz mumkin, chunki u erda valyuta kurslari eng qulay bo'lmasligi mumkin. Internetda bir nechta banklarning ayirboshlash shoxobchalarida tariflarni qidirish va eng jozibali taklifni topish yaxshiroqdir. Bu valyutani sotish va sotib olish operatsiyalariga ham tegishli.

***Tijorat banklarida valyuta xizmatlarining hozirgi holati.*** Xorijiy valyutaning mavjudligini kamligi O'zbekistonda jismoniy shaxslar duch keladigan asosiy muammolardan biridir. Mamlakatda chet el valyutasi cheklanganligi sababli, jismoniy shaxslar o'z ehtiyojlari uchun xorijiy valyutani olishda ko'pincha qiyinchiliklarga duch kelishadi. Xorijiy valyuta tanqisligi banklarda uzun navbatlarga olib keladi, chunki odamlar sayohat, sarmoya yoki boshqa maqsadlarda chet el valyutasini olishga harakat qiladi.

Qolaversa, O'zbekistonda valyuta kurslari tizimi murakkab bo'lib, har xil turdagi operatsiyalarga bir nechta valyuta kurslari qo'llaniladi. Bu murakkablik aholi orasida chalkashliklarni keltirib chiqaradi va jismoniy shaxslarga valyuta ayirboshlashning haqiqiy narxini tushunishni qiyinlashtiradi. Natijada, jismoniy shaxslar valyuta xizmatlari uchun yuqori to'lovlar va to'lovlarni to'lashlari mumkin, bu esa ularning xarid qobiliyatini pasayishiga olib keladi.

Bundan tashqari, O'zbekistondagi tijorat banklarida valyuta ayirboshlash jarayoni ko'p vaqt talab qiladigan va noqulay bo'lishi mumkin. Jismoniy shaxslar ko'pincha banklarda uzoq navbat kutishlariga to'g'ri keladi va valyuta ayirboshlash operatsiyalarini yakunlash jarayoni ancha vaqtni oladi. Bu noqulaylik aholiga valyuta xizmatlarini samarali ko'rsatishga to'sqinlik qilib, bank mijozlari uchun salbiy taassurot uyg'otmoqda.

***Tijorat banklarida valyuta xizmatlarini yaxshilash strategiyalari.*** Jismoniy shaxslar tomonidan chet el valyutasiga kirishda duch kelayotgan muammolarni hal

qilish va tijorat banklarida valyuta xizmatlari ko'rsatishni yaxshilash maqsadida O'zbekistonda bir qancha strategiyalarni amalga oshirish mumkin. Ushbu strategiyalar chet el valyutasining mavjudligini oshirish, valyuta kursi tizimini soddalashtirish va valyuta ayirboshlash jarayonini soddalashtirishga qaratilgan.

***Chet el valyutasi mavjudligini yaxshilash.*** Tijorat banklarida valyuta xizmatlarini ko'rsatishni yaxshilashning asosiy strategiyalaridan biri mamlakatda xorijiy valyutaning mavjudligini oshirishdan iborat. Bunga valyuta zahiralari ko'paytirish, savdo va investitsiyalar orqali chet el valyutasining kirib kelishiga ko'maklashish, valyuta taklifi manbalarini diversifikatsiya qilish kabi chora-tadbirlar orqali erishish mumkin.

Hukumat xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishlarni rivojlantirish va iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish siyosatini amalga oshirish orqali xorijiy valyutaning mavjudligini yaxshilashda muhim rol o'ynashi mumkin. Valyuta zahiralari ko'paytirish va chet el valyutasining kirib kelishini rag'batlantirish orqali hukumat mamlakatda xorijiy valyutaning barqaror va yetarli darajada ta'minlanishini ta'minlashi mumkin, bu esa tijorat banklari tomonidan aholining xorijiy valyutaga bo'lgan ehtiyojini qondirish imkonini beradi.

***Valyuta kursi tizimini soddalashtirish.*** Tijorat banklarida valyuta xizmatlari ko'rsatishni yaxshilashning yana bir muhim strategiyasi valyuta kursi tizimini soddalashtirishdir. O'zbekistondagi mavjud murakkab valyuta kursi tizimi aholi o'rtasida chalkashliklarni keltirib chiqarmoqda va jismoniy shaxslarga valyuta ayirboshlashning haqiqiy narxini tushunishni qiyinlashtirmoqda. Valyuta kursi tizimini soddalashtirish va turli turdagi operatsiyalarga nisbatan qo'llaniladigan kurslar sonini kamaytirish bank mijozlari uchun shaffoflik va ravshanlikni oshirishi mumkin.

Valyuta ayirboshlash operatsiyalarining barcha turlari uchun yagona ayirboshlash kursini qo'llaydigan yagona kurs tizimini joriy etish jismoniy shaxslarga valyuta ayirboshlash xarajatlarini yaxshiroq tushunishga va xorijiy valyutadagi operatsiyalar bo'yicha asosli qaror qabul qilishga yordam beradi. Bunday



soddalashtirilgan yondashuv tijorat banklari zimmasiga tushadigan ma'muriy yukni kamaytirish va valyuta ayirboshlash operatsiyalarini tartibga solishga ham xizmat qilishi mumkin.

*Valyuta ayirboshlash jarayonini soddalashtirish.* Tijorat banklarida valyuta xizmatlari ko'rsatishni kuchaytirishda xorijiy valyutaning mavjudligini yaxshilash va kurs tizimini soddalashtirish bilan bir qatorda valyuta ayirboshlash jarayonini tartibga solish muhim ahamiyatga ega. Bunga raqamli valyuta ayirboshlash platformalarini joriy etish, o'z-o'ziga xizmat ko'rsatadigan valyuta ayirboshlash kiosklarini kengaytirish va mijozlarga xizmat ko'rsatish jarayonlarini takomillashtirish kabi chora-tadbirlar orqali erishish mumkin. Jismoniy shaxslarga onlayn valyuta ayirboshlash operatsiyalarini amalga oshirish imkonini beruvchi raqamli valyuta ayirboshlash platformalarini joriy etish banklarga jismoniy tashriflar va uzoq kutish vaqtlarini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin. Tijorat banklari valyuta ayirboshlash uchun qulay va samarali raqamli platformani taqdim etish orqali mijozlar tajribasini oshirishi va aholi uchun valyuta xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini yaxshilashi mumkin. Aeroportlar, savdo markazlari, sayyohlik yo'nalishlari kabi aholi gavjum hududlarda o'z-o'ziga xizmat ko'rsatadigan valyuta ayirboshlash shoxobchalarini kengaytirish jismoniy shaxslar uchun valyuta xizmatlaridan foydalanish qulayligi va foydalanish imkoniyatlarini yanada oshirishi mumkin. Tijorat banklari jismoniy shaxslarga banklarda navbatga turmasdan valyutani tez va oson almashtirish imkonini beruvchi o'z-o'ziga xizmat ko'rsatadigan kiosklarni taklif qilish orqali tez va qulay valyuta ayirboshlash imkoniyatlarini qidirayotgan mijozlarning ehtiyojlarini qondira oladi. Bundan tashqari, tijorat banklarida mijozlarga maxsus valyuta ayirboshlash shoxobchalarini taqdim etish, mijozlarga shaxsiy yordam ko'rsatish, valyuta ayirboshlash operatsiyalari bo'yicha hujjatlarga qo'yiladigan talablarni tartibga solish kabi mijozlarga xizmat ko'rsatish jarayonlarini takomillashtirish mijozlarning umumiy tajribasini yaxshilash va valyuta xizmatlaridan qoniqishni oshirishga xizmat qilishi mumkin.



O‘zbekistonda tijorat banklari tomonidan aholiga valyuta xizmatlari ko‘rsatishni yaxshilashga qaratilgan qarorlar ilg‘or jahon tajribasi bilan qiyosiy tahlil qilish orqali ma‘lum bo‘lishi mumkin. Ushbu yondashuv boshqa mamlakatlardagi tijorat banklari tomonidan taklif etilayotgan valyuta xizmatlarini o‘rganish va O‘zbekiston kontekstiga moslashtirilishi mumkin bo‘lgan muvaffaqiyatli strategiyalarni aniqlashni o‘z ichiga oladi. Taqqoslash uchun asosiy yo‘nalishlardan biri valyuta ayirboshlash punktlarini taqsimlashdir. Ayirboshlash punktlarining boshqa mamlakatlarda taqsimlanishini o‘rganish orqali O‘zbekiston aholisi uchun valyuta xizmatlaridan qulay foydalanishni ta‘minlash bo‘yicha ilg‘or tajribalar haqida tushunchaga ega bo‘lishi mumkin. Bunga shahar va qishloq joylarda ayirboshlash punktlarini joylashtirish, transport markazlariga yaqinlik va nogironlar uchun qulayliklarni baholash kiradi.

Yana bir muhim jihat – tijorat banklari tomonidan taklif etilayotgan valyuta xizmatlari ko‘lami. Boshqa mamlakatlardagi banklar tomonidan ko‘rsatilayotgan xizmatlarni solishtirish orqali O‘zbekiston o‘z takliflarini kengaytirish imkoniyatlarini aniqlashi mumkin, masalan, kengroq assortimentdagi xorijiy valyutalarni taqdim etish, raqobatbardosh valyuta kurslarini taklif qilish, raqamli valyuta bo‘yicha innovatsion xizmatlarni joriy etish. Bundan tashqari, mijozlar tajribasi va valyuta xizmatlari samaradorligini jahon standartlari bilan solishtirish mumkin. Bu valyuta ayirboshlash jarayonlarini soddalashtirish va mijozlarga qulaylikni oshirish uchun onlayn platformalar va mobil ilovalar kabi texnologiyalardan foydalanishni o‘rganishni o‘z ichiga oladi.

Bundan tashqari, mijozlarni o‘qitish va valyuta xizmatlarining shaffofligini boshqa mamlakatlardagi muvaffaqiyatli tashabbuslarni o‘rganish orqali baholash mumkin. Bu mijozlarga valyuta operatsiyalari bo‘yicha ongli qarorlar qabul qilish huquqini berish uchun valyuta kurslari, yig‘imlar va tartibga soluvchi himoyalar haqida aniq ma‘lumotlarni taqdim etishni o‘z ichiga oladi.

Boshqa davlatlarning valyuta xizmatlari modellarini o‘rganib, O‘zbekiston qimmatli tushunchalarga ega bo‘lishi va bu sohadagi jahon yetakchilarining tajribalarini o‘rganishi mumkin.

Dunyo bo‘ylab muvaffaqiyatli valyuta xizmatlarini ko‘rsatish bo‘yicha ba‘zi misollarni ko‘rib chiqaylik:

1. Amerika Qo‘shma Shtatlari: Qo‘shma Shtatlarda valyuta xizmatlarining keng doirasini taklif qiluvchi yaxshi tashkil etilgan bank tizimi mavjud. AQSHdagi tijorat banklari valyuta xizmatlari, raqobatbardosh tariflar va turli xalqaro to‘lov opsiyalaridan qulay foydalanish imkonini beradi. Bundan tashqari, ko‘p valyutali operatsiyalarni qo‘llab-quvvatlaydigan bankomatlar va valyuta operatsiyalari uchun raqamli platformalarning mavjudligi mijozlar uchun qulaylik va qulaylikni oshirdi.

2. Buyuk Britaniya: Buyuk Britaniya raqobatbardosh valyuta xizmatlari bozoriga ega bo‘lib, shaffoflik va mijozlarga yo‘naltirilgan yechimlarga e‘tibor qaratadi. Buyuk Britaniyadagi tijorat banklari valyuta xizmatlarining yaxlitligini ta‘minlash uchun turli xil xorijiy valyuta hisoblarini, samarali xalqaro to‘lov tizimlarini va mustahkam tartibga soluvchi nazoratni taklif qiladi. Texnologiyalar integratsiyasi valyuta operatsiyalarida qulaylik va samaradorlikni oshirishning asosiy omili bo‘ldi.

3. Singapur: Global moliyaviy markaz sifatida Singapur banklari turli xil mijozlar bazasi ehtiyojlariga moslashtirilgan keng qamrovli valyuta xizmatlari bilan mashhur. Valyuta, pul o‘tkazmalari va ko‘p valyutali hisoblar uchun ilg‘or raqamli platformalardan foydalanish Singapur tijorat banklarini samarali va mijozlarga qulay valyuta xizmatlarini taqdim etishda alohida ajratib ko‘rsatdi.

4. Shvetsiya: Shvetsiyaning bank sanoati valyuta xizmatlariga innovatsion yondashuvi bilan mashhur. Shvetsiya tijorat banklari valyuta operatsiyalari uchun uzluksiz raqamli yechimlarni, jumladan, valyuta va xalqaro to‘lovlar uchun mobil ilovalarni taklif etadi. Foydalanuvchilar uchun qulay interfeyslar va raqobatbardosh narxlarga e‘tibor mijozlarning yuqori qoniqishini va valyuta xizmatlariga bo‘lgan ishonchini oshirishga yordam berdi.

Ushbu xalqaro misollarni o'rganish O'zbekiston tijorat banklari uchun valyuta xizmatlarini ko'rsatishni yaxshilash borasida qimmatli tushunchalarni berishi mumkin. Butun dunyo bo'ylab muvaffaqiyatli strategiyalar va ilg'or tajribalarni o'z ichiga olgan O'zbekiston valyuta xizmatlarini aholining o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirish uchun oshirishi va mamlakat iqtisodiy o'sishiga hissa qo'shishi mumkin.

**Xulosa.** Xulosa o'rnida aytish mumkinki, O'zbekistonda tijorat banklari tomonidan taklif etilayotgan valyuta xizmatlarini ilg'or jahon tajribasi bilan taqqoslash aholiga valyuta xizmatlari ko'rsatishni yaxshilash bo'yicha qimmatli fikrlar va amaliy strategiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi. Boshqa mamlakatlardagi muvaffaqiyatli tashabbuslardan saboq olib, O'zbekiston valyuta xizmatlarining qulayligi, qulayligi va ishonchliligini oshirishi, natijada O'zbekiston aholisi va iqtisodiyotiga foyda keltirishi mumkin. O'zbekistonda aholining chet el valyutasiga ortib borayotgan talabini qondirish uchun tijorat banklarida valyuta xizmatlari ko'rsatishni yaxshilash muhim ahamiyatga ega. Xorijiy valyutaning mavjudligini oshirish, ayirboshlash kursi tizimini soddalashtirish va valyuta ayirboshlash jarayonini tartibga solish orqali tijorat banklari jismoniy shaxslarning valyuta xizmatlariga bo'lgan ehtiyojlarini to'laqonli qondirib, mamlakatda moliyaviy tizimning yanada samarali va qulay bo'lishiga hissa qo'shishi mumkin. Hukumat, nazorat qiluvchi organlar va tijorat banklari taklif etilayotgan strategiyalarni amalga oshirish va jismoniy shaxslarning chet el valyutasiga kirishda duch keladigan muammolarni hal qilishda hamkorlikda ishlashi muhim ahamiyatga ega. Valyuta xizmatlarini ko'rsatishni kengaytirish bo'yicha faol chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali O'zbekiston iqtisodiy o'sish, xalqaro savdo va moliyaviy inklyuzivlik uchun yanada qulay muhit yaratishi, pirovardida umumiy iqtisodiyot va uning aholisi farovonligini oshirishi mumkin.

Maqolada, shuningdek, banklar valyuta kurslari va qoidalari bo'yicha ma'lumot va yo'l-yo'riqlar bilan ta'minlagan holda, mijozlarni valyuta xizmatlari bo'yicha o'qitish va xabardor qilishning muhimligini o'rganadi. Bundan tashqari, maqolada tijorat banklarining valyuta operatsiyalarida xalqaro standartlar va qoidalarga rioya

etilishini ta'minlash, bu orqali mijozlar o'rtasida ishonch va ishonchni oshirishdagi o'rni alohida ta'kidlangan.

Umuman olganda, maqolada O'zbekistondagi tijorat banklari tomonidan aholining valyutaga bo'lgan ehtiyojini to'la qondirish maqsadida amalga oshirilayotgan yaxshilanishlar, pirovardida, jismoniy shaxslar uchun yanada uzluksiz va samarali valyuta ayirboshlash tajribasiga hissa qo'shish bo'yicha ijobiy istiqbollar ko'rsatilgan.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Markaziy bank to'g'risida"gi qonuni. - Toshkent, 2019 yil 15 noyabr
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 2-sentabrdagi "Valyuta siyosatini liberallashtirish bo'yicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-5177-son Farmoni
3. Аганов А. Н., Ващекина И. В. Оптимизация распределения кредитных продуктов коммерческих банков сфере потребительского кредитования с учетом социально-экономических особенностей региона//Вопросы региональной экономики. 2013. №3. С. 3- 13.
4. N.X.Jumayev «O'zbekistonda valyuta munosobatlarni tartibga solish metodologiyasini takkamlashtirish» -T.: «Fan va texnologiyalar» 2007. 232 b.
5. Adliya vazirligi tomonidan 2020-yil 31-avgustdagi 3281-son bilan ro'yxatga olingan "O'zbekiston Respublikasida valyuta operatsiyalarini amalga oshirish qoidalari".
6. Karimova A. M. Development of tourism business with the help of bank lending in Uzbekistan //НАУКА, ОБРАЗОВАНИЕ, ИННОВАЦИИ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ И СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ. – 2021. – С. 106-108.

7. Zuhur N. et al. TRANSITION OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UZBEKISTAN TO A CREDIT-MODULAR SYSTEM //ResearchJet Journal of Analysis and Inventions. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 123-127.
8. Mahommadrezaevna K. A. Sources of financing and factors hindering the development of innovative activities of the sphere of tourism //Indonesian Journal of Innovation Studies. – 2020. – Т. 9.
9. Mahomadrizoevna K. A. THE IMPORTANCE OF BANK LENDING IN THE DEVELOPMENT SPHERE OF TOURIST SERVICES //World Economics and Finance Bulletin. – 2022. – Т. 7. – С. 11-17.
10. Каримова А. М. АНАЛИЗ И ТРАНСФОРМАЦИЯ ФИНАНСОВОГО РЫНКА БАНКОВСКИХ УСЛУГ В НОВОМ УЗБЕКИСТ //Архив научных исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 1.
11. Каримова А. М., Равшанов А. МЕТОДЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ И СТАБИЛИЗАЦИИ ДЕНЕЖНОГО ОБОРОТА //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – Т. 24. – С. 644-648.
12. Niyozov Z. D., Hudoyqulov H. Z. UZBEKISTAN’S BANKING SYSTEM AND ITS ROLE IN MARKET ECONOMY //SCHOLAR. – 2023. – Т. 1. – №. 15. – С. 18-23.
13. Bekmurodov A. A. IMPROVING THE INTRODUCTION OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN COMMERCIAL BANKS //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 9. – №. 10. – С. 355-357.
14. Рахмонов А. А., Убайдуллаева М. А., .... Сущность исламского банкинга и внедрение её в банковскую практику республики Узбекистан //Scientific Impulse. – 2023. – Т. 1. – №. 6. – С. 808-814.
15. Hudoyqulov X. Z. CREDIT SUPPORT FOR SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES AND FACTORS HINDERING ITS DEVELOPMENT //SCHOLAR. – 2023. – Т. 1. – №. 15. – С. 4-10
16. Abduraxmanov A.S. AHOLI TURMUSH DARAJASINI OSHIRISHDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISH // JMBM. 2023. №10. URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/aholi-turmush-darajasini-oshirishda-xizmatlar-sohasini-rivojlantirish> (дата обращения: 21.11.2023).

17. Tursunov, F. M. (2023). BANKLAR FAOLIYATIDAGI VALYUTA RISKINI BAHOLASH VA UNI BOSHQARISH USULLARI. SCHOLAR, 1(31), 77–83.

18. Juliboy o‘g‘li Oybek. (2023). Turizm va xizmat ko‘rsatish sohasini malakali kadrlar bilan ta‘minlashning iqtisodiy mohiyati va zarurati. Universal journal of academic and multidisciplinary research, 1(6), 58–67.

19. Sodik o‘g‘li A. A. THE THEORY, METHODOLOGY AND FEATURES OF BANKING PRODUCTS //World Economics and Finance Bulletin. – 2022. – T. 7. – С. 32-35.

20. Tursunov, F.M. (2023). Tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirish muammolari va ularni bartaraf etish ahamiyati. Scholar, 1(30),75–81.

21. Жулибой угли, О., & Убайдуллаева, Л. А. кизи. (2023). Ўзбекистонда рақамли банкингни ривожлантириш йўллари. SCHOLAR, 1(29), 66–73.

22. Abduraxmanov A.S. AHOLI TURMUSH DARAJASINI OSHIRISHDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISH // JMBM. 2023. №10. URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/aholi-turmush-darajasini-oshirishda-xizmatlar-sohasini-rivojlantirish> (дата обращения: 21.11.2023).

23. <https://cbu.uz/uz/arkhiv-kursov-valyut/reference/>